

Kestävä pohjoinen

Revontuli-Opiston kestävän
kehityksen käsikirja

Revontuli-Opisto
ENONTEKIÖ KITTILÄ SODANKYLÄ

Sisällysluettelo

Revontuli-Opisto - kansalaisopisto pohjoisilla rajoilla	3
Mitä on kestävä kehitys?	5
Kestävä kehitys Lapissa	7
Kestävä kehitys Revontuli-Opistossa	8
Kestävän kehityksen toimintasuunnitelma	12
LÄHTEET	13

Revontuli-Opisto

- kansalaisopisto pohjoisilla rajoilla

Revontuli-Opisto on lappilainen kansalaisopisto, jota määrittelee pohjoinen sijainti, pitkät välimatkat, monipuolinen luonto ja elinkeinoelämä. Opiston jäsenkuntia ovat Enontekiö, Kittilä ja Sodankylä. Opisto on aloittanut toimintansa 2010 ja sen hallinnosta vastaa opiston isäntäkunta Kittilä.

Pinta-alaltaan opisto on Suomen laajin. Opisto sijaitsee monin tavoin rajoilla maantieteellisesti ja kulttuurisesti. Opiston rajanaapureita ovat Norja, Ruotsi ja Venäjä. Lisäksi opisto sijaitsee osin saamelaiden kotiseutualueella. Saamelaisalueeseen kuuluvat Enontekiön kunta kokonaisuudessaan ja Lapin paliskunnan alue Sodankylän kunnan pohjoisosissa.

Väestöstä 18,5 % opiskelee opistossa

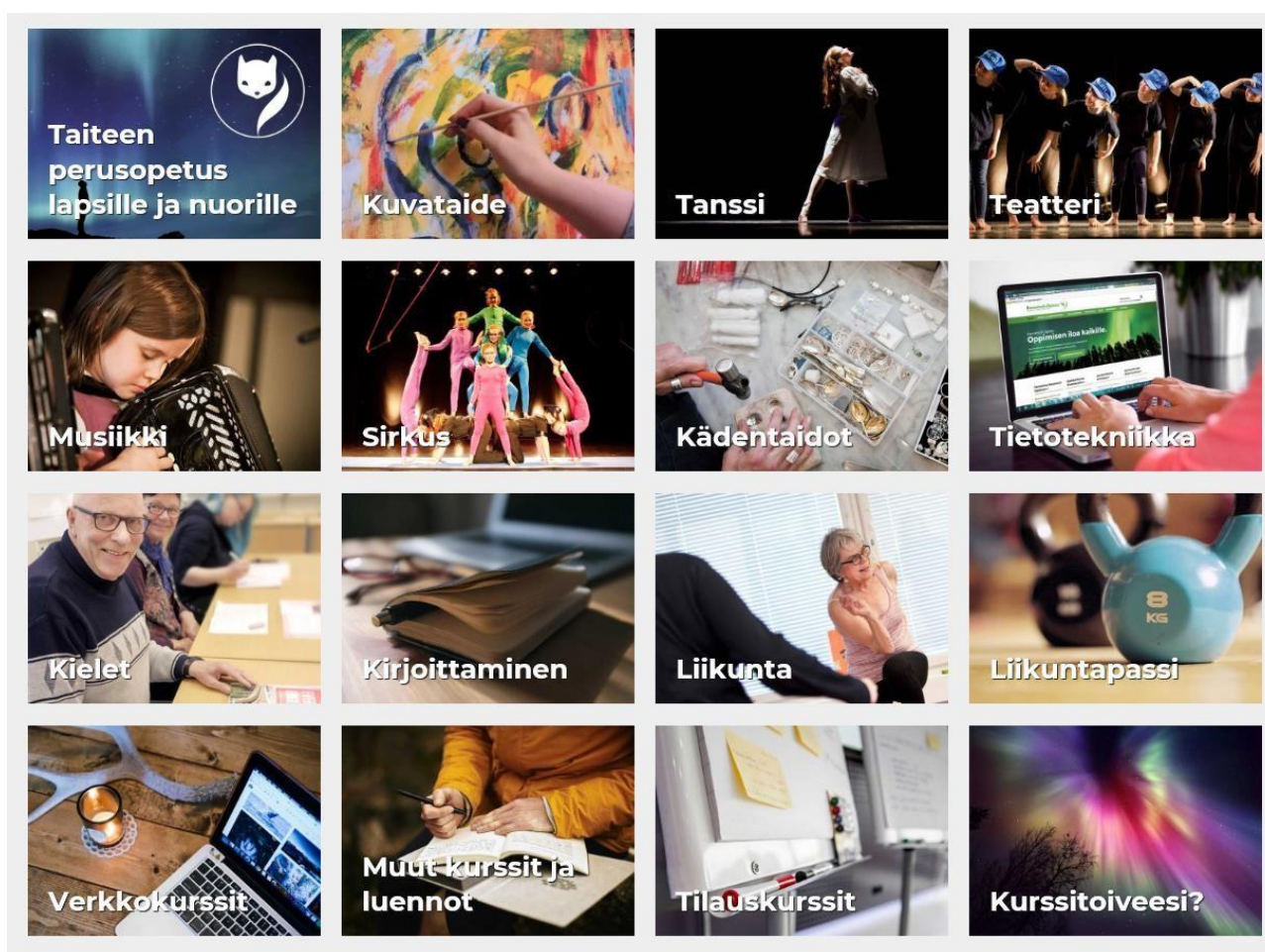
Vuonna 2021 opiston alueen väestömäärä oli 16 499 (Enontekiön kunnan väkiluku oli 1 789, Kittilän 6 523 ja Sodankylän 8 187) Opistossa oli 3830 netto-opiskelijaa. Opiskelijoista 41,7 % oli Kittilästä, 32,0 % Sodankylästä, 9,6% Enontekiöltä ja 16,7 % opistoalueen ulkopuolelta. Kunnittain osallistumisaktiivisuus oli Enontekiöllä 17,6 % , Kittilässä 24,6 % ja Sodankylässä 13,9 %.

Opiston yksi toiminnan peruseriaate on pyrkiä tarjoamaan opintomahdollisuuksia koko laajalla alueella. Kolmen kunnan keskuksen lisäksi opetusta tarjotaan myös alueen kylissä Kilpisjärveltä Sodankylän Lokkaan saakka.

Uutta osaamista, kohtaamisen paikkoja ja elinvoimaa opistosta

Revontuli-Opisto on toteuttanut säännöllisesti hieman harvemmalla tahdilla laajoja kuntalaiskyselyjä opiston toiminnan kehittämiseksi. Seuraava laaja kysely on tarkoitus toteuttaa alkuvuodesta 2023. Kyselyissä on selvitetty mm. opetuksen sisällön, laadun ja asiakaspalvelun kehittämistä, yksittäisiä kurssitoiveita, opiston merkitystä opiskelijoille ja heidän käsityksiään opiston tulevaisuudesta. Kyselyn avoimissa vastauksissa on noussut erityisesti esiin opiston merkitys kaikenikäisille kuntalaisille sekä opisto hyvinvoinnin edistäjänä ja kohtaamisen paikkana.

- Hyvin tärkeä itselleni että myös lapsilleni.
- Hieno ja monipuolinen opisto kaikin puolin. Hyvä 😊
- Syrjäkylissä tärkeä tapaamispaikka ja seurustelupaikka, yhdessä oppimista
- Sivistäjä ja innostaja. Yksi alueen identiteetin luoja.
- Tärkeä, hyvinvointia lisäävä.

Näkymä kurssitarjontaan opiston www-sivuilla www.revontuliopisto.fi. Kuvakaappaus www-sivuilta.

Mitä on kestävä kehitys?

Kestävän kehityksen lähtökohta on taata tulevaisuuden sukupolvillekin mahdollisuuden **hyvään elämään**.

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa **jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta**, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville **hyvät elämisen mahdollisuudet**.

Tämä tarkoittaa myös, että **ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon** päätöksenteossa ja toiminnassa.

Kestävän kehityksen neljä osa-aluetta

Kestävän kehityksen teemat jaetaan neljään osa-alueeseen, joita ovat

- ekologinen kestävyys
- taloudellinen kestävyys
- sosiaalinen kestävyys
- kulttuurinen kestävyys

Ekologisen kestävä kehitys lähtökohtana on sopeuttaa ihmisen toiminta maapallon luonnonvaroihin ja luonnon kestokykyyn sekä turvata biologinen monimuotoisuus ja ekosysteemien toimivuus. Tässä tarvitaan kulutuksen sopeuttamista kestäväälle tasolle. Ihmiskunnan elintason jatkuva nostaminen on haaste kestävä kehityksen näkökulmasta.

Taloudellinen kestävä kehitys sisältää sekä ekologisen että sosiaalisen vastuullisuuden. Talous tulisi rakentaa mahdollisimman ekotehokkaalle luonnonvarojen kulutukselle ja hyvinvoinnin tulisi jakautua tasaisesti. Yhteiskunnan kaikilla toimijoilla, niin yksilöillä, yrityksillä kuin julkisella sektorilla samoin kuin kansainvälisillä toimijoilla on kaikilla oma roolinsa kestävä talouden rakentamisessa.

Sosiaalisen kestävä kehitys tavoite on poistaa ihmisten välistä eriarvoisuutta ja varmistaa jokaiselle riittävä toimeentulo, asianmukainen terveydenhuolto, mahdollisuus koulutukseen sekä turvata perusoikeuksien toteutuminen. Sosiaalinen kestävä kehitys pitää sisällään myös sukupuolten välisen tasa-arvon, syrjäytymisen ehkäisemisen ja työllisyyden edistämisen.

Kulttuurinen kestävä kehitys edistää ihmisten ja alueiden hyvinvointia sekä mahdollistaa eri kulttuurien säilymisen ja kehittymisen. Sen tavoitteena on vahvistaa kulttuuri-identiteettiä sekä lisätä erilaisten kulttuurien tuntemusta ja arvostusta. Kestävässä kulttuurissa hyväksytään ihmisten erilaisuus, kunnioitetaan jokaisen oikeuksia ja perustavanlaatuisia vapauksia.

Kestävä kehitys pääomakäsittein

Kestävän kehityksen teemoja voidaan esittää myös pääomakäsittein. Maailmanpankin pääjohtaja Ismail Serageldin on muotoillut kestävän kehityksen käsitteen seuraavasti:

"Kestävä kehitys tarkoittaa sitä, että jätämme tuleville sukupolville yhtä paljon mahdollisuuksia kuin meillä on ollut, ellei jopa enemmän."

Nämä mahdollisuudet voidaan tulkita varallisuudeksi, vauraudeksi, pääomaksi, jota voidaan konkretisoida ja mitata neljän pääomalin avulla. Neljä pääomalinia ovat

- inhimillinen pääoma (esim. osaaminen, tiede, tutkimus ja kehitys, patentit)
- fyysinen pääoma (esim. tuotantokoneistot, infrastruktuuri, rakennettu ympäristö)
- sosiaalinen pääoma (esim. lainsäädäntö, hallinto, sosiaaliset verkostot, luottamus ja legitimitetti)
- luontopääoma (uusiutuvat ja uusiutumattomat luonnonvarat)

YK:n kestävän kehityksen tavoitteet vuodelle 2030. KUVA: Suomen YK-liitto.

Kestävä kehitys Lapissa

Lapin tulevaisuuden kannalta kestävä kehitys on elinehto. Lapissa ympäristön ja luonnon säilyminen, kestävä elinkeinotoiminta, yhteisöllisyyden vahvistaminen eri tavoin sekä laadukkaita ja kestäviä palveluita ovat ne keinot, joilla alue säilyy elinvoimaisena.

Kestävän kehityksen painotukset näkyvät Lapin kehittämisohjelmissa ja -toiminnassa. Lapin Yliopiston ja Lapin AMK yhteistyönä tuotettu ”Pitkospuilta revontulille – Lapin jatkuvan oppimisen strategia vuosille 2021 – 2025” korostaa kestävä kehityksen osaamisen tärkeyttä läpileikkavana käytännössä kaikilla elinkeinojen ja koulutuksen sektoreilla.

Kestävän kehityksen teemat näkyvät monin tavoin opisto-alueen kuntien strategioissa ja toiminnassa, erityisesti strategioissa näkyvät luonto elinympäristönä ja luonto arvona sinänsä.

Opiston isäntäkunnan Kittilän strategiassa keskeisenä lähtökohtana on ollut luonto: ihmiset luonnon keskellä, kestävä kehitys ja kiertotalous, luonto itseisarvona sekä inhimillisenä ja taloudellisenä voimavarana ja luonto hyvinvoinnin lähteenä.

Sodankylän kuntastrategiassa keskeiset arvot ovat ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen vastuullisuus.

Enontekiön kuntastrategiassa kunnan keskeiseksi arvoksi on määritetty luonto. Luonto on koti, monille elannon lähde ja myös arvo sinänsä. Kunnan strategiaan linjauksiin kuuluvat luonnon kunnioittaminen, luontoarvojen huomioiminen kaikessa toiminnassa, ympäristötyön ja kestävä kehityksen vahvistaminen sekä kierrätyksen tehostaminen.

Yksi esimerkki konkreettisista toimista kestävä kehityksen teemojen edistämiseksi alueella on Enontekiön kunnan päätös liittyvä ensimmäisenä lappilaisena kunta HINKU-verkostoon. Verkosto kokoaa yhteen kunnianhimoisiin päästövähennyksiin sitoutuneet kunnat, ilmastoystävällisiä tuotteita ja palveluita tarjoavat yritykset sekä energia- ja ilmastoalan asiantuntijat. Myös Sodankylä on päättänyt syksyllä 2022 liittyä HINKU-verkostoon.

Kestävä kehitys Revontuli-Opistossa

Vapaan sivistystyön lähtökohdat

Vapaan sivistystyön laissa (29.12.2009/1765 1 §) kansalaisopistojen koulutuksen yhdeksi tavoitteeksi määritellään kestävän kehityksen edistäminen.

Vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.

Myös useat muut kansalaisopistoille nimetyt tavoitteet liittyvät läheisesti kestävän kehityksen teemoihin. Kansalaisopistotoiminnan voikin sanoa olevan lähtökohtaisesti toimintaa, joka monella tavalla edistää kestävää kehitystä.

Revontuli-Opiston visio

Revontuli-Opistoa perustettaessa sen omana visiona on ollut:

Revontuli-Opisto tunnetaan laadukkaana oppilaitoksena ja kulttuurisena toimijana sekä hyvänä yhteistyökumppanina alueellisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Opisto mahdollistaa opiskelun koko toiminta-alueella iästä riippumatta ja tukee monipuolisella kurssitarjonnallaan opiskelijoiden psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia.

Revontuli-Opiston arvot

Revontuli-Opiston toiminnassa keskeisiä arvoja ovat sivistyksellinen tasa-arvo, asiakaslähtöisyys, joustavuus, uudistuvuus, osallisuus ja yhteisöllisyys, kansainvälisyys ja yhteistyö

Sivistyksellinen tasa-arvo

- Tuemme alueen elinvoimaisuutta kohdentamalla kurssitarjontamme koko toiminta-alueelle.
- Tarjoamme opetusta ja harrastusmahdollisuuksia tasapuolisesti eri kohderyhmille ja kaikenikäisille kulloistenkin painopistealueittemme mukaisesti.
- Pyrimme toiminnallamme oikeudenmukaisuuteen sekä kaikille turvalliseen oppimis- ja harrastusympäristöön.
- Pidämme kurssimaksut kohtuullisina ja tasavertaisina niin taajamissa kuin sivukylissä.

Asiakaslähtöisyys

- Reagoimme nopeasti asiakkaittemme tarpeisiin.
- Otamme huomioon kaikki väestöryhmät ja alueet.
- Asiakkailla ”matala kynnyks” lähestyä.
- Meille on tärkeää asiakkaan yksilöllinen ja avoin kohtaaminen.

Joustavuus

- Pystymme muuttamaan opetussuunnitelmia tarpeen mukaan.
- Henkilökuntamme muutosvalmius on hyvä.
- Päätöksentekoprosessi on mutkaton.

Uudistuvuus

- Pysymme aina ajan hermolla ja mielellään askeleen edellä.
- Otamme huomioon toimintaympäristön ja elinkeinorakenteen muutokset.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

- Edistämme ja tuemme opiskelijoittemme mahdollisuuksia tutustua toisiinsa ja rakentaa sosiaalisia verkostoja
- Kurssiemme sisältö perustuu opiskelijälähtöiseen toimintaan.
- Kursseilla vallitsee hyvä ja avoin ilmapiiri.

Kansainvälisyys

- Olemme kansainvälisesti aktiivisia, erityisalueena Pohjois-Kalotin alue.
- Aktiivisella hakevalla toiminnalla luodaan uusia toimintamuotoja ja mahdollisuuksia.

Yhteistyö

- Teemme yhteistyötä yli hallinto- ja kunta- ja valtakunnan rajojen.
- Aktivoidaan yhteistyömallit yritystoiminnan ja kolmannen sektorin kanssa.

Kestävän kehityksen teemat Revontuli-Opistossa

Seuraavaan listaan on koottu Revontuli-Opiston kestävän kehityksen kannalta keskeisiä teemoja ja toimintatapoja.

EKOLOGINEN JA TALOUDELLINEN KESTÄVYYS

Yhteistyö, digitaaliset palvelut ja jakamistalous

Vastuulliset hankinnat ja kestävä kulutus

- Opetuksessa käytettävät tilat, koneet ja laitteet ovat pääsääntöisesti yhteiskäytössä muiden toimijoiden kanssa.
- Opetuksessa kiinnitetään huomiota työvälineiden ja laitteiden turvallisuuteen, huoltoon ja kestävään käyttöön.
- Opiston opetusohjelmaan kuuluu kursseja, joilla edistetään kestävän kulutuksen teemoja esim. kierrätys, vaihtoehtoiset energiaratkaisut, jakamistalous, lähiruoka ja -materiaalit.
- Opistolle tarpeettomaksi käyneet laitteet myydään, kierrätetään tai lahjoitetaan edelleen. □ Opistossa edistetään jakamistalouden toimintamalleja.

Jätteen synnyn ehkäisy ja kierrätys

- Jätteet lajitellaan kierrätysohjeiden mukaisesti.
- Opistossa pyritään paperittomaan viestintään.
 - Turhaa tulostusta vältetään ja tulosteet otetaan kaksipuoleisina.
 - Opistossa viestitään verkkosivujen ja sosiaalisen median kautta.
 - Palavereita ja kokouksia järjestetään sähköisesti.
 - Dokumenttien jaossa käytetään pilvipalveluja.
 - Kurssihallinnoinnissa ja palkanlaskennassa on käytössä sähköiset järjestelmät.
 - Opettajien käytössä on sähköinen päiväkirja ja sen käyttöä edistetään.
- Opiston kädentaitojen kursseilla käytetään erilaisia kierrätysmateriaaleja ja paikallisia luonnonmateriaaleja.
- Opistossa edistetään kierrätystä järjestämällä ja osallistumalla erilaisiin kierrätystapahtumiin.

Kierrätystä kädentaitokursseilla, laukkuja tölkinavausklipsuista. Oikealla näkymä opiston verkkoluokkaan, käynnissä kirjoittamisen työpaja.

Energian ja veden käyttö

- Kiinteistöissä huomatuista lämmityksen, energian ja vedenkäytön ongelmista ilmoitetaan heti kiinteistöjen huollosta ja ylläpidosta vastaaville.
- Laitteita pidetään päällä tai valmiustilassa vain silloin kun niitä käytetään.
- Jokaisen opetuskerran ja työpäivän jälkeen tarkistetaan, että työtilasta on sammutettu valot, ikkunat on suljettu ja laitteet on suljettu.

Kuljetukset ja liikkuminen

- Opistolla pyritään välttämään turhaa autoilua.
- Opiston palavereita, kokouksia ja henkilökunnan koulutuksia järjestetään mahdollisuuksien mukaan etänä netin kautta.
- Verko-opetusta ja erilaisten digitaalisten palveluiden käyttöönottoa edistetään.

Ravinto ja terveys

- Opisto järjestää kaikenikäisille ja kaiken tasoisille opiskelijoille terveyttä ylläpitävää toimintaa esim. liikuntakursseja.
- Kurssitoiminnassa pyritään edistämään paikallisen lähiruuan käyttöä (marjat, sienet, riista).

SOSIAALINEN JA KULTTUURINEN KESTÄVYYS

Hyvinvointi, yhteisöllisyys ja monikulttuurisuus

Kulttuuriympäristö, tavat ja perinteet

- Opisto tekee yhteistyötä ja järjestää tapahtumia eri kulttuurijärjestöjen, -toimijoiden, -tapahtumien ja kuntien kulttuuritoimien kanssa.
- Luonto ja luonnossa toimimisen taidot ovat tärkeä osa alueellista kulttuuria ja opisto edistää näitä taitoja kurssitoiminnallaan.
- Opisto järjestää kursseja erilaisista alueen perinnetaidoista.
- Opisto tukee toiminnallaan eri sukupolvien kohtaamista ja perinteiden ja tapojen välittymistä näiden kohtaamisten kautta.
- Opisto järjestää saamen kielen ja kulttuurin opetusta kulttuurisensitiivisellä tavalla, jossa opettajina toimivat saamelaiset tai Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta ja/tai Oulun yliopiston Giellagasinstituutista tms. vastaavasta oppilaitoksesta valmistuneet.

Vasemmalla työn alla perinteiset nutukkaat poron kopinahoista, oikealla tehdään sodankyläläisen Äijäköön elokuvan kuvaussuunnitelmaa opiston toimistossa.

Henkilöstön ja opiskelijoiden hyvinvointi

- Toiminnan tavoitteena on opiskelijoiden osaamisen ja hyvinvoinnin lisääminen.
- Henkilöstön työhyvinvointia pidetään yllä kunnan henkilöstösuunnitelman mukaisesti.
- Opisto kannustaa sekä henkilökuntaa että opiskelijoita ottamaan heti yhteyttä opiston johtoon hyvinvointia uhkaavissa tilanteissa (kiusaaminen, häirintä, työturvallisuus).
- Opiskelijoilla on käytössä suoria vaikutuskanavia esim. palautelomake netissä.

Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus

- Opisto järjestää maahanmuuttajille (työperäinen maahanmuutto, pakolaiset) kotouttamista tukevaa koulutusta mm. suomen kielen kurssit.
- Maahanmuuttajia opastetaan osallistumaan kansalaisopistojen kaikille kursseille.
- Lisäämme kuntalaisten tietoa muista kulttuureista mm. luennot, kielikurssit ja opintomatkat.
- Opisto pyrkii tarjoamaan opettajille mahdollisuuksia osallistua oman alansa täydennyskoulutukseen ulkomailla (ERASMUS+ ja NordPlus-ohjelmat).
- Opisto tekee yhteistyötä alueen saamelaisjärjestöjen, Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja muiden saamelaisten toimijoiden kanssa edistääkseen tietoutta saamelaiskulttuurista kulttuurisensitiivisellä tavalla.

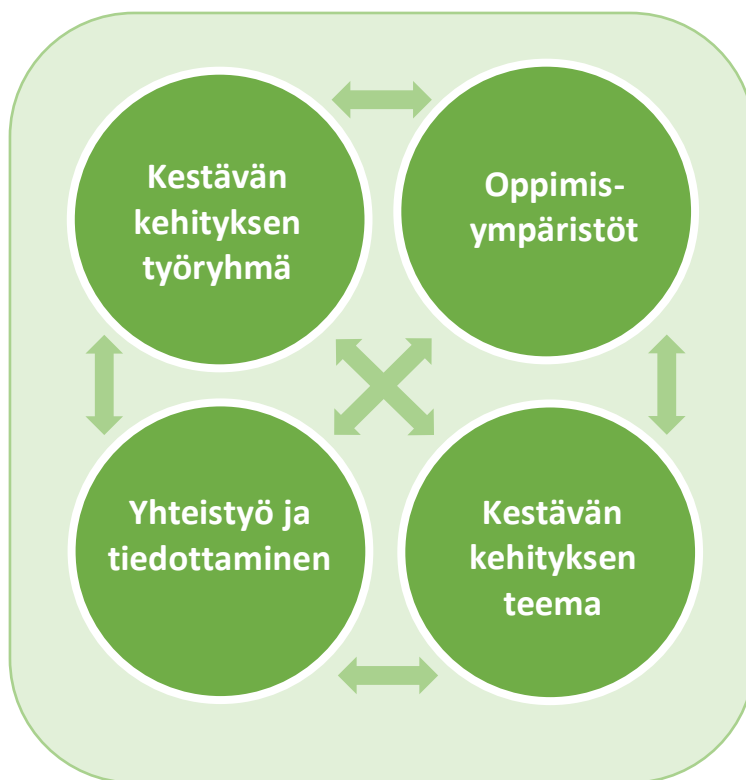
Syrjäytymisen ehkäisy

- Opisto järjestää opetusta alueen kylissä.
- Opisto järjestää opetusta erityisryhmille.
- Opisto tekee yhteistyö kuntien kanssa erityisesti nuorten ja työttömien syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Kestävän kehityksen toimintasuunnitelma

Revontuli-Opistossa laaditaan vuosittain kestävän kehityksen konkreettinen toimintasuunnitelma. Suunnitelma laaditaan keväällä vuosittaisen opinto-ohjelman (syys- ja kevätkaudet) laatimisen yhteydessä. Toimintasuunnitelmaan sisältyy

- opiston kestävän kehityksen työryhmän nimeäminen
- vuosittainen kestävän kehityksen teema, joka näkyy opiston opintotarjonnassa, tapahtumissa ja tiedottamisessa
- suunnitelma oppimisympäristöjen kehittämisestä
- kestävän kehitykseen liittyvän yhteistyö- ja tiedotussuunnitelman laatiminen

Revontuli-Opiston vuosittain laadittavan kestävän kehityksen toimintasuunnitelman osa-alueet.

LÄHTEET

Kestävän kehityksen tavoitteet - Agenda 2030. Suomen YK-liitto.

www.ykliitto.fi/yk70v/yk/kehitys/post-2015

Lappi-sopimus. Lapin maakuntaohjelma 2018-2021. Lapin liitto.

http://www.lappi.fi/c/document_library/get_file?folderId=3589265&name=DLFE-32814.pdf

Met tehdä yhdessä - Mi bargat ovttas. Strategia 2015. Enontekiön kunta.

<https://enontekio.fi/web2017/wp-content/uploads/2018/02/Met-tehemä-yhdessä-strategia-2025-kv-20.12.2017.pdf>

Mitä on kestävä kehitys? Valtioneuvoston kanslia. <https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys>

Oppilaitosten kestävä kehityksen sertifiointi. Vapaa sivistystyö. Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö – OKKA-säätiö. koulujaymparisto.fi/materiaalit/vapaa-sivistystyo/